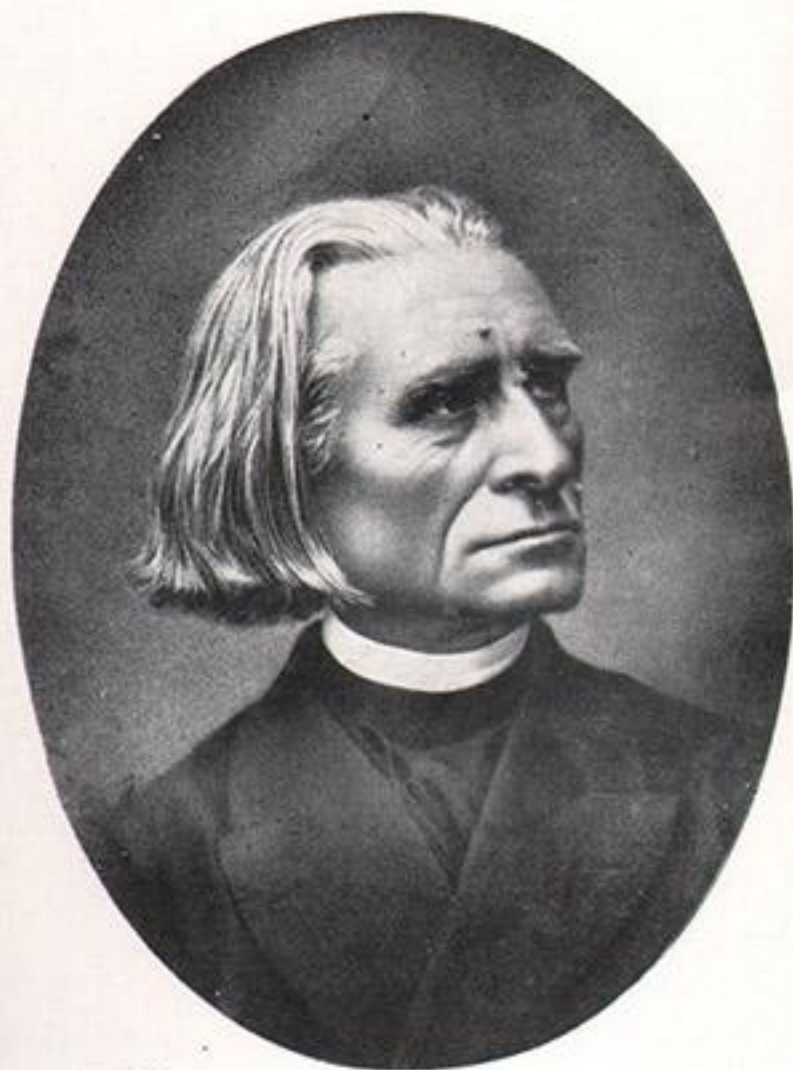

Eminence, à ce château
historique de la Wartbourg
consacré par le souvenir
de Sainte Elisabeth de
Hongrie
Kalocsa
agréables honneurs pour
votre très humble, reconnaissant
et fidèle serviteur
F. Liszt

25 avril - 88
Weimar

Kevés olyan művésze van a zenetörténetnek — még a XIX. században is — akinek élete annyira ismert lenne az utókor számára, mint Liszt Ferencé. Zeneszerzői hatása, zongoraművészi sikerei, fennmaradt levelezése magyarázza ezt. Életrajz- és tanulmányírói, festői, fotografusai nagyban hozzájárultak ehhez.

Mi indokolta mégis az itt következő kis írás megszületését?

A város vezetésének megtisztelő felkérésén túl, szeretnék segíteni a küszöbön álló Liszt-vetélkedő résztvevőinek.

Hozzájárulok talán ahhoz is, hogy még többen megismerik Liszt és Kalocsa őszinte kapcsolatát.

Fuchs Ferenc

Szeretjük Lisztet.

Szeretjük mi kalocsaiak, magyarok, európaiak és XX. századiak; szerette a korabeli kultúrvilág, hallgatja a mai Hi-Fi rajongó és zenetudós.

Ez a szeretet, mely több, maradandóbb a zenetudomány minden formanyelv-újítást, összhangzattani csodákat, zongoratechnikai bravúrokat is méltató, felfegyző értékeléseinél is: ez élteti Liszt Ferencet.

Mi fűzte Őt Kalocsához?

1982. június 10-én megalakult a Liszt Ferenc Társaság Kalocsai Csoportja.

Miért éppen városunkban, hisz Budapesten kívül — és országhatáron belül — csak Sopron, Pécs és Szekszárd mondhat magáénak hasonlót.

Nyilvánvalóan múltunknak, a Liszt-Kalocsa, illetve pontosítsunk: a Liszt-Haynald kapcsolatnak köszönhető ez.

Liszt Ferenc 75 évet felölelő regényes életútjában, mely térben Szentpétervártól Lisszabonig, Konstantinápolytól Londonig terjedt, a Magyarországon töltött 17 év¹ is az életmű töredékét képezi csupán.

Mi a Kalocsán töltött néhány nap? Számunkra értékes zenetörténeti örökség. Megőrzésével önmagunkat is becsüljük.

Ki volt Haynald Lajos? (lásd 2. sz. kép)

Válaszul idézzük Hang Ferencet, Kalocsa egykori krónikását:

„Nem e város érdeme, hogy időnként gyakran látogatják világhírű egyének a tudomány, az irodalom, a politika, a művészet köréből, hanem a bibornok érseké, kihez az ily kitűnőségek mintegy Mekkába zarándokolnak, hogy leróják áldozatukat a mai felvilágosult kor teljes színmagaslatán álló főpap, tudós és hazafi előtt.”²

Szárazabb, de objektívebb választ kapunk az Új Magyar Lexikon 3. kötetének Haynald címszavánál:

„Haynald Lajos (1816—1889): bíboros, kalocsai érsek. 1848—49-ben az esztergomi hercegprímás irodaigazgatója. Miután nem engedte kihirdetni a Függetlenségi Nyilatkozatot és Szemere Bertalan kormányának rendeleteit, 1849 júniusában a magyar kormány eltávolította. A szabadságharc bukása után Scitovszky primás visszahelyezte. 1852-től erdélyi püspök. 1860-i októberi diploma után ragaszkodott az 1848-i törvények helyreállításához, és sürgette Magyarország és Erdély unióját, s nem volt hajlandó végrehajtani a bécsi kormányzat abszolutisztikus rendelkezéseit. Ezért 1864-ben lemondatták. 1867-ben lett kalocsai érsek. Nővénygyűjteménye és könyvtára a Magyar Nemzeti Múzeum növénytárába került.”

Nagyműveltségű, széles látókörű, nagytekintélyű főpap, politikus, tudós volt, a retorika diadalmas mestere. Kalocsa fejlesztését előidéző kezdeményezéseivel, intézkedéseivel (vasút, táviró-rendszer, csillagvizsgáló) jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy Kalocsa bekapcsolódott Európa vérkeringésébe.

¹ Legány Dezső: Liszt Albionban — Liszt kiskönyvtár 1984.

² Hang Ferenc: Liszt Ferenc háromszori látogatása Kalocsán — Kalocsai Szellemi omnibus, 1885. (lásd. 3. sz. kép)

Sőt! Gyöngyösi István, a Kalocsai Csoport alapító tagja főiskolai szakdolgozatában (címe: Liszt Ferenc Kalocsán) itt Sztára Józsefet idézi (róla még lesz szó): „Nemcsak Kalocsának s az akkori országnak egyik legjelesebb főpapja volt, hanem római kapcsolatait, és külföldi összeköttetései révén valósággal mozgatta körét is.” —

Az 1. számú mellékletnél látható gyönyörű, jellegzetes és talán méltatlanul kevéssé ismert kép az alsóbb papi rendeket már felvett Lisztet ábrázolja; tehát mindenképpen 1865 után készült. Így túl van „vándorévein” (1839—48), túl élete első weimari szakaszán (1848—61). Werner Füssmann-Mátéka Béla Liszt könyvében³ kalocsai származásuként (Ein Bild aus Kalocsa) közölt fénykép Fritz Luckhardt bécsi mester műve. A Rádi György által készített fotóreprodukciót a Liszt Ferenc Társaság Kalocsai Csoportja emblémául használja.

A Haynaldal való barátság kezdete a weimari életszakaszra nyúlik vissza. Hosszú csatározás után Liszt Ferenc miséjét adják elő 1856. augusztus 31-én az esztergomi Bazilika felszentelésekor. A már a bemutatón nagy vihart kavará, azóta Esztergomi mise-ként emlegetett mű elemzése helyett — hisz alapvetően nem is ez a célja írásunknak — Liszt egyszerű egyéniségének bemutatására hadd idézzek itt Dr. Nádor Tamás Liszt Ferenc életének krónikája című könyvéből:

„Aug. 31.: Mivel Liszt csak a hercegprímás második asztalánál kap helyet, inkább a kórus tagjaival a hajón ebédel. Este hatkor népnünnepélyen vesz részt,

ahol megtekinti az ökörsütést, jókedvében csárdást táncol, és kalapját a hordó alá tartva áldomást iszik. Szeptember 1.: Részt vesz a hercegprímás ebédjén. Az esti hajóval Haynald püspök társaságában — akivel nagyon összebarátkozik — visszatér Pestre.” Az ebéden Liszt Haynald mellett ül.

Egy összegező szándékú ismeretterjesztőnek nézzék el az újabb idézetet! Sztára József írja⁴: „Liszt és Haynald barátsága a fehér asztalnál kezdődött, de volta-képpen két rokon, ragyogó génusz egymásratalálása volt.”

Ideje tisztázni, ki is volt Sztára József?

Kalocsai főszékesegyházi karnagy, aki előtte Lisztet, Erkelt és Brucknert mondhatta tanárjának; párizsi zeneszerzői verseny nagydíjasa.

1861. október 21.: Liszt másnapi, Carolyne Sayn-Wittgenstein hercegnével kötendő esküvőjére készül. Este hozza hírül a pápai legátus, hogy a szentatya a hercegi család kérésére még mindig nem engedélyezi a válást, illetve a házasságkötést. Carolyne végképp lemond a boldogságról, Liszt Rómában telepszik le, és beletemetkezik a Szent Erzsébet legenda komponálásába, — melyet a kalocsai Liszt-csoport tagjai még Ferencsik János vezényletével hallhattak a Zeneakadémia nagytermében.

Dr. Tímár Kálmán hasonló című tanulmánya szerint⁵ Rómában Liszt és Haynald 1862-ben találkozik először. A korán kialakult kölcsönös becsülés alapján a barátság egyre jobban mélyül.

³ Franz Liszt: Ein Künstlerleben in Wort und Bild — Berlin — 1936.

⁴ Muzsika című folyóirat 1929/1—2.

⁵ Liszt Ferenc és Kalocsa, megjelent Kalocsán 1936-ban.

A közös témákhoz egyre több alapot ad Liszt fokozódó érdeklődése a gregorián, illetve a korabeli egyházzene irányába. Egy jóval későbbi, 1880. április 23-án, Weimarból Haynaldnak írott levélrészlet példázza, milyen hosszú ideig foglalkoztatja ez Lisztet:

„Nem ismeretlen előttem a római szokványos egyházzene quodlibet-vircsaftja (azaz, hogy össze-vissza játszanak egymástól és a hely szellemétől tökéletesen idegen zenéket; pl. gyakorlat volt operaáriákra szent szövegeket applikálni, stb.). Ha a budapesti egyházzeneire vonatkozó szerény (szó szerint: olcsó) javaslatimat magasabb helyen jóváhagyják és egy csekély pénzösszeggel támogatják, akkor ott és Magyarország más városaiban méltó, a katolikus kultuszhoz illő, épületes teljesítmények fognak bekövetkezni. (szó szerint: jöjjenek létre, következzenek be!)” (Párkainé Eckhardt Mária zenetörténész fordítása) —

„Munkám következetes és állhatatos folytatása és befejezése Rómában, Pesten és Weimarban 1861-től...” — írta Liszt, vagyis élete ebben a háromszögben zajlott ettől kezdve. Tanított, fesztiválokon vett részt, majd — 1875-től — az újonnan létesített budapesti Zeneakadémia elnöke lett.

Kalocsai látogatásai is erre az időszakra estek. Először 1870-ben járt városunkban, utoljára 1885-ben, tehát 74 évesen, a halála előtti esztendőben. Összesen hat ittjártáról tudunk, — bizonyíthatóan. Általában a nagyhetet töltötte Kalocsán. „A többnapos ott-tartózkodás valóságos örömmámorba hozta a csendes egyházi metropolist” — írta Sztára József.⁶

⁶ Liszt Ferenc Kalocsán, Muzsika, 1929/1–2.

Hangversenyezett, vagy zárt körben játszott az Érseki Kastély nagytermében (de nem a ma ott lévő zongorán, amelyet Liszt még Szekszárdon dedikált, hanem egy másikon⁷), a mai Művelődési Központban (akkor Nagyszeminárium); továbbá az Iskolanővérek Intézetében (ma az Ének-Zenei Általános Iskolától a Hámán Kató leánykollégiumig); a Jézus-társasági kollégiumban (Fiúnevelő Intézet); Sztára József lakásán és a Főszékesegyház orgonáján. Ez utóbbit bizonyítja a Leányfalusi Vilmos kalocsai orgonaművész által idézett Angster József⁸ naplórészlet: „...szerémségi működése után, Haynald érsek hívott Kalocsára, ahol orgonám után érseki orgonaépítő címet kaptam, de annak jobban örültem, hogy az orgonán Liszt Ferenc is játszott, aki nyomban azt írta Szekszárdra jóbarátjának, Augusz bárónak, hogy az új Zeneakadémia orgonáját feltétlenül a pécsi mesterrel építtessék.” (lásd 5. sz. kép). Az Érseki Kastély ebédlőjében lévő hangszer rezonánslapján ezt olvashatjuk:

„Vu et tu approuvé — Fr. Liszt”

(lásd 6. sz. kép)

⁷ A birtokomban lévő iratok (elsősorban Gáti György, Szekszárd, Csaba u. 7. sz. alatti lakos tájékoztatása) igazolni látszanak a fenti állítást. A hangszer nagy — fiúmei — körutat megtéve került e század első felében Kalocsára. Mi lett a sorsa annak a zongorának, amelyiken Liszt itt játszott? Gyöngyösi István szerint az Iskolanővérek Intézetébe került a mester halála után. Csoportunk feladata lenne felkutatni megvan-e még és hol?!

⁸ Kiváló magyar orgonaépítő, élt 1834–1918.

Ennek elterjedt fordítása: Láttam és jóváhagytam, hogy elhallgattál. Piukovics Lajos gimnáziumi tanár szerint így helyesebb: Láttam és meghallgattam, jó-nak találtam (= ellenőriztem).

Talán épp a tiszteletére hozatott a szekszárdi Augusz Antal báró új hangszert, és azt Liszt avatta fel.

A kalocsai első útjáról így ír dr. Nádor Tamás krónikájában: „Szeptember 18. Haynald érsek meghívására két napot tölt Kalocsán. A meghívott vendégek előtt Reményi Ede⁹ közreműködésével hangversenyt ad.”

A számunkra hely- és zenetörténeti kedves értéket képező Dr. Tímár Kálmán Liszt Ferenc és Kalocsa című tanulmánya több ízben volt már kritika tárgya. Így épp az 1870. szeptember 18-i látogatás kapcsán is. Tímár egy hetes tartózkodásról ír, Legány Dezső¹⁰ a korabeli Pécsi Lapokra-ra támaszkodva cáfolja.

1874. április 15–17-ig ismét Haynald vendége Liszt Ferenc. A Magyar Állam április 19-i számában „Egy zenéhez nem értő” aláírással olvashatóak Szulik József költő szép sorai az ekkori hangversenyről: „A hangok ismét ragyogó alakokká, színekké látszottak olvadni, mintha mosolygó estalkony öntötte volna fényét egy messze elterülő tenger sima tükrén: a hullámok egyre pirosabbakká válnak s ünnepélyesebben kezdenek zúgni a húrok titokteljes összhangzattanában, majd a fény ismét halványul, csendes félhomály borong az égen és a víztükör fölött.”

Ezt követő látogatásairól (1876. november 1–2., 1882., 1884. és 1885. húsvétja) is megemlékezett a korabeli sajtó. Itt most mégsem ezek ismertetésére kerül sor. Bármennyire is tulajdonképpen szájhagyomány útján terjedt anekdotát ír le dr. Tímár, humoros kitérőként szerepeljen itt is a következő kedves történet.

„Az ő — Sztára József — ajkairól hallottam egy pár érdekes anekdotát. Az egyik esetben hőse Soós György, Haynald híres Gyuri huszára. Liszt éppen nagybőjti időben volt Haynald érsek vendége. A mester társalgás közben megemlítette, mennyire szereti a szárcsalevest, s édesanyja milyen nagyszerűen tudta azt elkészíteni. Gyuri huszár gondolt egy merészet és saját szakállára iziben intézkedett a konyhán, hogy legközelebb, amint csak lehetséges szárcsaleves legyen ebédre. S mikor a kívánatos szárcsaleves ott gőzölgött az érseki asztalon, Lisztet nagyon kellemesen meglepte a kedves figyelem s boldog volt. Az érseket is meglepetésként érte, hogy valami láthatatlan kéz változtatást eszközölt az asztalra szánt étlapon. A vallatáskor persze kiderült minden. Gyuri huszár naplót vezetett és csattanós rövidséggel fejezte be naplójának aznapi sorait: Lisztől kaptam öt forintot, az érsektől — egy pofont.”

A kalocsai látogatásokról, hangversenyekről sokat lehetne írni. A műsorok összetételét, Liszt szerénységét jól szemlélteti az Érseki Kastélyban tartott utolsó (1885. IV. 4.) zeneest programja:

1. Mozart: g-moll vonósötös III.—IV. tétele
előadta a főszékesegyházi kvintett

⁹ Reményi Ede nagynevű magyar hegedűművész, élt 1828–1898.

¹⁰ Legány Dezső (szül. 1916.) zenetörténész, a zenetudományok kandidátusa.

2. Rossini-Liszt: Charitá
Schubert-Liszt: Magyar divertimento
Katonainduló

Előadó: Liszt Ferenc

3. Siposs Antal: Apoteózis
Előadó: Siposs Antal

4. Chopin: Nocturnes
Liszt: XIV. rapszódia
Előadó: Liszt Ferenc

Utolsó kalocsai útját követően még 1886. nyarán (július 7.) is találkozott, méghozzá Munkácsy Mihály Colpach-i birtokán, Luxemburgban. Ezt tanúsítja egy az Érseki Levéltárban őrzött okirat, mely az egyik Haynald-alapítványt foglalta írásba.

Hitelesítők: dr. Liszt Ferenc és Munkácsy Mihály.
Liszt haláláról 1886. augusztus 5-én adott hírt a Kalocsai Néplap:

„Liszt Ferencz meghalt.

A zene egy fényalakját, az emberiség egy nemeslelkű jóltevőt, a haza egy nagy fiát veszté.

Az Ősz mester, ki tudvalevőleg nemrég még Colpachban, Munkácsy-éknál látogatóban volt, sőt ott a díszes vendégkoszorú (köztük Haynald bíboros főpásztorunk) előtt még zongorázott is, pár napi betegség után Bayreuth-ban július 31-ikén éjjel, egy-negyed tizenkettő órakor jobblétre szenderült.

Már huzamosabb idő óta gyöngélkedett. Nemrég még egy fájdalmas szemoperációnak veté alá magát, londoni útja után a vízibetegség és nagyobb mérvű tüdőhurut tünetei mutatkoztak rajta. Az utolsó napokban tüdőgyulladást kapott és az ezzel kapcsolatos lázak, valamint a folytonos köhögés hamar fölémésztették a beteg életerejét, majd fantáziálni kezdett, de csakhamar végképp elgyöngülve, leánya, Cosima karjai között végső nagy álmába merült!”

Az előzőekben ismertetett, illetve helyszűke miatt tulajdonképpen csak felsorolt kalocsai látogatások között természetesen írásban is érintkezett a zeneszerző és az egyházfejedelem.

Prahács Margit Liszt könyvében¹¹ 26 darab, részben német, részben francia (sőt nemegyszer egy levélen belül is felváltva használt) nyelvű Haynaldnak írott levelet tart számon. Ebből 17 levél és 3 távirat eredetije az Érseki Hatóság levéltárában megtalálható, sőt kettő (1867. IV. 14. és 1879. IX. 23. keltezésű) olyan is, amelyek nem szerepel a fenti gyűjteményes kiadásban.

Nem annyira a tartalom, mint inkább a Liszt-i kézírás, a stílus, a Haynald iránti tisztelet illusztrálására bemutatunk egy Weimarból 1885. április 21-én írt levél fakszimiléjét (lásd 4. sz. kép), majd itt betűhív másolatát, végül magyar fordítását. Valamennyi Liszt által az érseknek írt — és a levéltárban őrzött — levél fénymásolata az Érseki Hatóság jóvoltából birtokunkban van. Értékes része lenne ez is egy létesítendő emlékszámbának. Sokak szerint kevésbé méltó helyen van már ez is, szobor is!¹²

¹¹ Franz Liszt aus ungarischen Sammlungen 1835—1886. Bp. 1966.

¹² Utóbbi — egész alakos, önálló, köztéri Liszt szobor ügye jó úton halad. Avatása a tervek szerint: 1986. október 1-én lesz. Költségeit a Bács-Kiskun megyei Tanács, a Városi Tanács és a Liszt Ferenc Társaság fedezi.

Éminence,

Je me suis permis d'annoncer à Leurs Altesses royales le grand Duc et la grande Duchesse de Saxe, votre visite en Juillet.

Alors Elles seront probablement à la Wartbourg, et pour sur très charmées de Vous recevoir.

Accompagner, Votre Éminence, à ce château historique de la Wartbourg consacré par le souvenir de Sainte Elisabeth de Hongrie, sera un des plus agréables honneurs pour votre très humble, reconnaissant et fidèle serviteur.

F. Liszt

25 Avril — 85 Weimar

Eminenciás Úr,

engedelmével közlöm, hogy bejelentettem a júliusban esedékes látogatását Szászország nagyhercegének, királyi Fenségnek és Nagyhercegnőjének.

Ők akkor valószínűleg Wartbourgban lesznek és biztos, hogy el lesznek ragadtatva az Ön látogatásától.

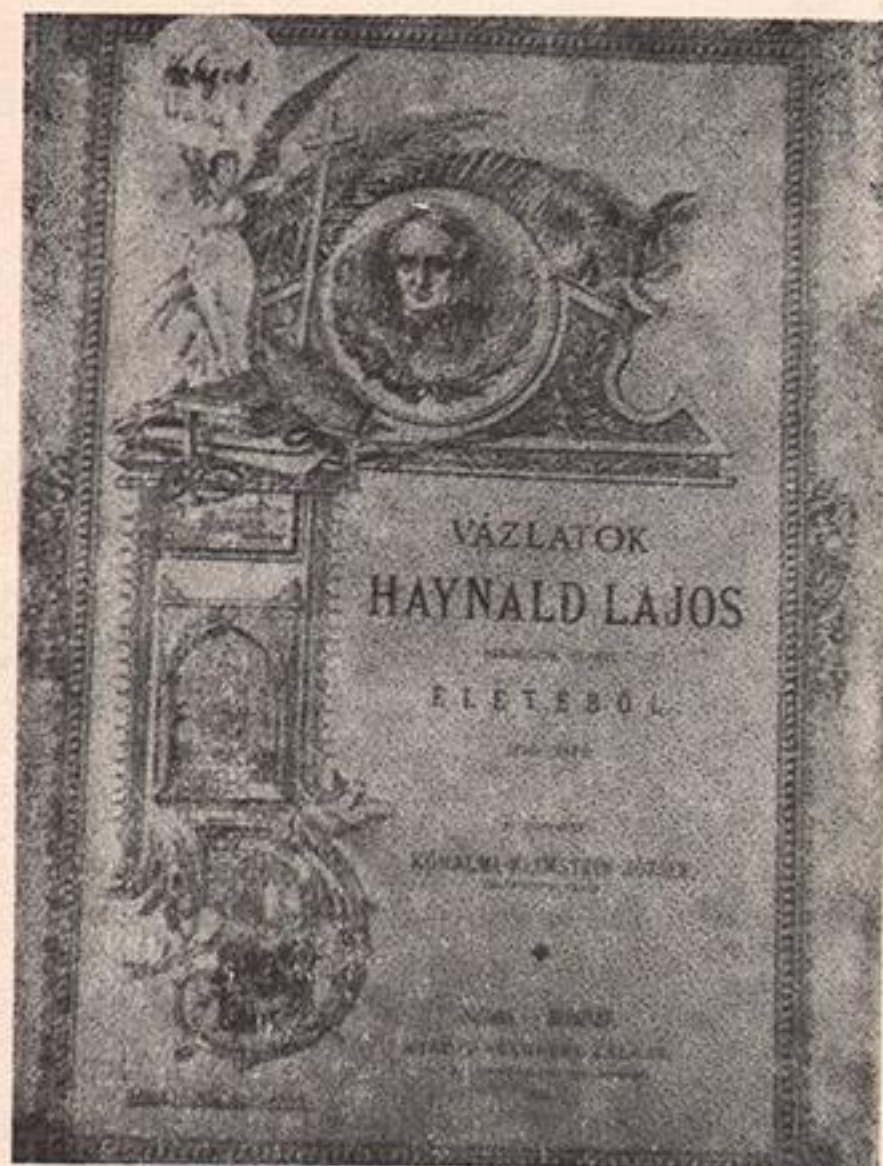
Elkísérik Eminenciás Urat a wartbourgi történelmi kastélyba, amelyet magyarországi Szent Erzsébet emlékének ajánlottak fel. Ez a látogatás egyike lesz a leg-tetszőbb és legalázatosabb tiszteletadásnak.

Hálás és hűséges szolgálója:

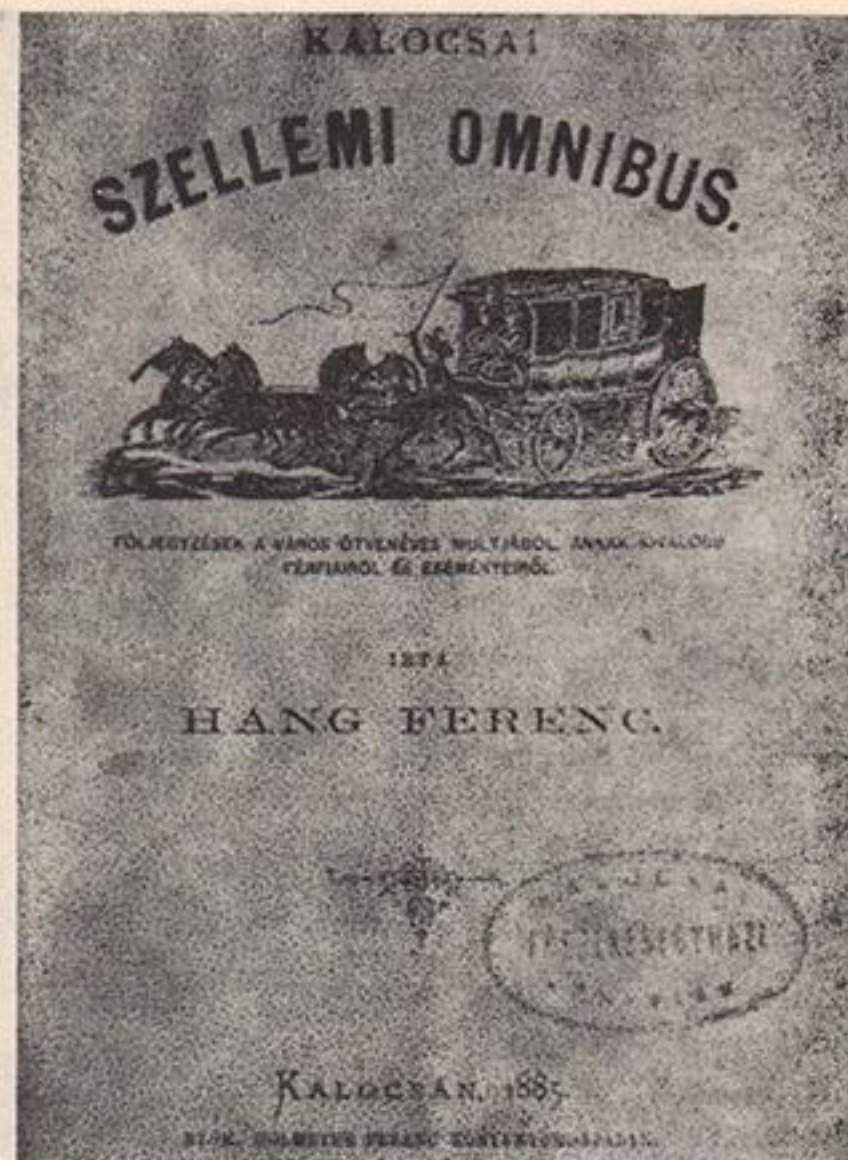
Liszt Ferenc

Weimar, 1885. április 25.

(Magyar fordítás: Vörös Andrásné)

2. sz. kép

3. sz. kép

Eminence, à ce château
historique de la Wartbourg
consacré par le souvenir
de Sainte Elisabeth de
Hongrie, sera un des plus
agréables honneurs pour
votre très humble, reconnaissant
et fidèle serviteur
F. Dixt

25 avril - 85
Weimar

4. sz. kép

5. sz. kép

Vu et tui approuvé

J. Liszty

6. sz. kép

7. sz. kép

8. sz. kép

MAGYAR RÁDIO
ELNÖKHELYETTES

Fuchs Ferenc elvtársnak
a Liszt Ferenc Társaság
Kaloocsa Csoportja vezetőjének

Tisztelt Fuchs Elvtárs!

Folyó hó 18-án kelt levelére válaszolva közlöm,
hogy megfizetendő felkérésének eleget téve az Igazgatóság disz-
kretecióját elvállalom.

Budapest, 1925. szeptember 29.

GdyGzlettel

Dr. Kiss Kálmán

9. sz. kép

10. sz. kép

Haynald Lajos bíboros-érsek és a zenekirály kölcsönös becsülése további bizonyítékaként hadd sorakoztassak fel még néhány példát!

A zeneköltő az érseknek ajánlotta a Szent Cecília című legendáját, melynek egyik első (Leipzig C. F. Kahnt) kiadású dedikált példánya az Érseki Könyvtár tulajdona.

Az egyetemes zeneművészet, zongorajáték nagy alakjának halála után sem szűntek meg az érsek iránta tanúsított érzései. Lépéseket tett Liszt Bayreuthban nyugvó hamvainak hazaszállíttatásáért. Hogyan is történt ez?

Thomán István, a tanítvány, a későbbi nagy pedagógus, közölte Haynaldal Liszt kívánságát: „Budapestben akarok eltemettetni, a Ferencesrendiek szerzetesi ruhájában.” Ennek ellenére a temetés Bayreuthban lezajlott. Haynald bíboros a Magyar Írók és Művészek Társasága és az Országos Magyar Daláregyesület útján országos mozgalmat indított a hamvak hazahozatala érdekében.

Ehhez Cosima — Liszt lánya — úgy járult volna hozzá, ha ezt az országgyűlés egyhangúan kéri.

Az ügy 1887. február 17-én került napirendre. Itt Gajáry Ödön (lásd 10. sz. kép), kalocsai származású képviselő (Dunapataj küldötte) elsőként támogatta az indítványt:

„T. Képviselőház! A Magyar Írók és Művészek Társasága, továbbá a Magyar Daláregyesület ezen kérévényei, melyekben magát a művészet terén ragyogó helyre felküzdött honfitársunk, Liszt Ferenc hamvai-

nak hazaszállítását kéri, teljesen megfelelőek azon nemes hivatáshoz, amely ezen egyesületek, mint nemzeti kultúránk öntudatos faktorainak társadalmi törekvéseit mindenkor és mindenben jellemzi.”¹³

A tervet Tisza Kálmán és képviselőháza megíusította.

Városunkat nem csak Haynald személye köti Liszt Ferenchez. Évtizedekig itt élt, és különféle megbízásokban működött az apai ági unokaöccs: pater Hennig Alajos, akit Liszt „főtisztelendő unokaöcsém”-ként titulált. Egyik levelében így ír csoportunk névadója:

„Hírhedt különiségeim dacára is legnagyobb mértékben megnyerte tetszésem kitartó ragaszkodásod az egyszerű, biztos zenei szerkesztéshez, melyet meszerien művelsz.”¹⁴

Hennig tehát a hagyományokhoz ragaszkodó szerző volt, — szemben a forradalmi romantika nagy alakjával.

Hennig Alajost Pozsonyban temették el, ahol címünket adó tárgyban e sorok írója tartott előadást 1985. őszén, — a két csoport között már korábban megkezdett kézfogás folytatásaként. Ide kívánczik egy mondat: példa lehet számunkra a pozsonyi Liszt Ferenc Klub nagyszerű tevékenysége!

További kalocsai vonatkozásként meg kell említeni Haynald bérmafiának, Almásy Miklós zongoraművésznek a nevét, aki a kalocsai Nagyszemináriumban végezte teológiai tanulmányait, és aki Liszt „egyik kedves tanítványának” mondhatta magát. Nem egyszer

¹³ 1884—1887. évi országgyűlés képviselőházi Napló XVI. köt.

¹⁴ A levél kelte: Budapest, 1882. III. 12. Muzsika, 1929/1—2. Közreadta Koudela Géza orgonaművész.

ő, és a már többször említett Sztára József szerepe volt, hogy a játéktól szabódó mestert „beprelúdiumozza”, azaz zongorázásra ösztönözze.¹⁵ Az is előfordult, hogy az érsek folyamodott cselhez: kulcsra záratta a zongorát, tudván, hogy Liszt ezt nem viseli el. Igaza lett...¹⁶

Most, amikor írásomban — a konkrét címet illetően — vége felé közeledem, megállapítható, hogy valóban sok az idézet. Úgy készült ez is, hogy elővettem a rendelkezésre álló 10—12 könyvet, néhány tanulmányt, és ezekből született egy újabb, talán a legrövidebb.

Az eddigiekben vázolt alapokkal és Dr. Geri István (akkor városi) tanácselnök, valamint a közelmúltban elhunyt kalocsai származású zongoraművész, Szendrei Imre (lásd 11. sz. kép) kezdeményezésére hoztuk létre 1982. június 10-én a Liszt Ferenc Társaság Kalocsai Csoportját (lásd 7.—8. sz. kép). Hívásunkra 50 Liszt-barát jelentkezett; létszámunk az eltelt rövid idő alatt közel 80-ra emelkedett.

Csoportunk működésének létjogosultságáról, és e három év eredményeiről így ír főtákarunk, Forrai Miklós¹⁷:

¹⁵ Preludium: előjáték.

¹⁶ Kovács Gyula: Liszt és Kalocsa, Kalocsa 1936.

¹⁷ Forrai Miklós Liszt-díjas, érdemes művész. Született 1913-ban, Magyarországon. 1941 óta a Zeneakadémia tanára, 1948—78-ig a Budapesti Kórus vezetője, 1973-tól a Liszt F. Társaság főtákarára. Könyv (A karvezető) és kiadványok sora (Ezer év kórusa, Öt évszázad kórusa, stb.) fűződik nevéhez.

„LISZT A TEREMTÉS KEDVENCE

így köszönté fel őt mindég Haynald bíbornok” — írja a Fővárosi Lapok 1886. áprilisában.

Ugyanebben az esztendőben, Liszt életének búcsúhónapjában, júliusban mindketten Munkácsy Mihály vendégei a luxemburgi Colpachban. Itt készül a csodálatos Munkácsy-portré vázlata, itt szólaltat meg utoljára zongorát a már alig látó agg mester, és itt kap végső fogalmazást a nevezetes művészeti Haynald Alapítvány.

A szekszárdi Augusz Antal 1838-ban Bécsben ismerkedik meg a 27 éves Liszttel. Ő hívja és hozza vissza először szülőhazájába — 1839-40-ben — az Európaszerte már ünnevelt zongoravirtuózt.

Pécs püspöke — későbbi esztergomi hercegprímás — Scitovszky János és Liszt barátságából született a remek, bazilikát felavató Esztergomi mise. Ekkor találkozott először Liszt, a zene művésze és Kalocsa későbbi bíboros érseke, a tudós Dr. Haynald Lajos.

Liszt és Haynald barátsága az 1860-as évek elején mélyült el Rómában. A főpap személyes szellemi-baráti vonzalma hozza később az idős mestert évente a Duna-part városába: Kalocsára.

Kalocsa városa e barátság ápolásának messzemenően és példamutatón tett eleget, amikor 1982. június 10-én Liszt Ferenc csoportot alakított. Öröm megállapítani, hogy az eddig oly nehezen megközelíthető város máig sem felejtette el az egymáskeresést és egymásratalálást. Kalocsa 1986-ban kettős évfordulót ünnepel. A Liszt ünnepi esztendőt (születésének 175., halála 100.) és egy „családit”: 20 éves a kalocsai Zeneiskola.

Bononia docet, Bologna tanítja a művelt Európa húsz-éveseit — mondták Mátyás király diákjai. Érvényes mondás ma is, s talán így: Colocensis docet, Kalocsa tanít, élen jár és példát mutat. Talán éppen ide illik Haynald kardinális egy pohárköszöntője:

„Azelőtt Liszt ment a nemzetekhez,
most a nemzetek jönnek Liszthez.”

Köszönjük Kalocsa!”

E szép — és már a jövő munkáját, eredményeit is előlegzően méltató — köszöntőt csak így fogadhatjuk: mi is köszönjük Tanár Úr!

A Liszt Ferenc Társaság Kalocsai Csoportjának tagjai az 1982-es alakulás óta élvező résztvevői voltak öt budapesti, egy-egy szekszárdi, pécsi, soproni és székesfehérvári hangversennyel egybekötött kirándulásnak, jónéhány itthoni szép műsornak, előadásnak, klubestnek. Individualizálódó világunkban úgy érzem, épp ezeknek a társasági életformáknak fokozott jelentősége van. Tanúi lehetünk régi barátságok föllevenedésének, illetve folytatásának, jóízű beszélgetéseknek, — szóval az együttlét örömeinek! Azt, hogy ez a szabadidő egyik leghasznosabb eltöltési módja, mondani sem kell!

A csoport létszáma az országban a vidékiek között a legnagyobb, eléggé stabil, rendezvényeink látogatottsága általában megfelelő. 1986. számunkra is Liszt-év lesz! Komoly programmal készülünk megemlékezni a magyar és egyetemes zenetörténet nagy alakjának, Liszt Ferencnek születése 175. (X. 22.), a Colpach-i utolsó találkozás 100. (VII. 7.) és halála centenáriumáról (VII. 31). Az ünnepségsorozat terveinek sikeres végrehajtása érdekében Emlékbizottságot alakítottunk 1985. IX. 6-án.

Ennek összetétele:

Díszelnök:

Dr. Kiss Kálmán, a LFT elnöke (lásd 9.sz. kép).

Elnök:

Dániel Géza, a Városi Párbizottság titkára.

Társelnökök: (lásd 8. sz. kép):

Kováts Géza, érseki helynök és

Szabó Attila, a Megyei Tanács osztályvezetője.

Titkár:

Fuchs Ferenc, a LFT Kalocsai Cs. vezetője.

Tagok:

Bak Julianna, a Városi PB munkatársa,

Dr. Béla Dénes, a VT osztályvezetője,

Leánvfalusi Vilmos, orgonaművész és

Török János, a VT főelőadója.

Az Emlékbizottság tervei között szerepel:

III. 12. A Művelődési Központ falán elhelyezésre

kerülő Emléktábla avatása

(készíti: Szabó Béla kőfaragó mester,
alapító tag) és

Lukin László előadása.

Téma: Liszt Rómában.

Közreműködik:

Hordós Éva (zongora)

Szilágyi Béla (ének)

a kalocsai Ének-Zenei Általános Iskola

kórusa (vez. Villányi Eszter),

a bajai Liszt Ferenc Kórus

(vez. Vigh László)

III. 26. 15 órákor

Körzeti Liszt-vetélkedő, a Művelődési

Központ Kamaratermében

IV. 11—12.

„Köztünk élő Liszt” — vetélkedő

Szekszárdon.

Ezen részt vesz a kalocsai, körzeti verseny
győztes csapata (3 fő).

IV. 23. 14 órákor

Megyei Liszt-vetélkedő Kalocsán.

X. 1. 17 órákor

A terv szerint szoboravatás

(készítője: Eskulits Tamás szobrászművész).

Avató beszédet mond:

Rátkai Ferenc művelődési miniszter-
helyettes

18 órákor

Ránki Dezső és Klukon Edit hangversenye
az Érseki Palota dísztermében

Megnyitja:

Dr. Kiss Kálmán, a LFT elnöke.

A kalocsai Liszt kép alapján plakettet készítettünk.
A Városi Tanács Művelődési Osztálya megrendelte
ezt Dargay Lajos szobrászművésznél.

Rövid múltunk eredményei nem valósulhattak volna
meg, terveink nem válhatnának valóra, ha nem él-
veznénk a Társaság, a megyei és városi vezetés, va-
lamint az Érseki Hatóság támogatását.

Sztára József így fejezte be a Muzsika c. folyóirat 1.
évfolyamának 1. számában megjelent posthumus írá-
sát:

„Kalocsa lelkében Liszt Ferenc legendásan él.

Hervadhatatlan koszorú övezi emlékét.”

Mi, a Liszt Ferenc Társaság Kalocsai Csoportjának
tagjai igyekszünk e legendát tovább éltetni!

Végezetül köszönetet mondok Boros Istvánnak, For-
rai Miklósnak, Gallina Imrénének, Gyöngyösi István-
nak, Kovács Györgynek, Leánvfalusi Vilmosnak, Lu-
kin Lászlónak, P. Eckhardt Máriának, Terney Dezső-
nek, Török Jánosnak, valamint Vörös Andrásnak —
segítségükért, tanácsaikért.

1986. január 3.

Fuchs Ferenc

A LISZT FERENC TÁRSASÁG
KALOCSAI CSOPORTJÁNAK tagjai

1. Bagó Anita	34. Kollányi Ákos
2. Baksa Lajos	35. Kovács Berta
3. Baksa Lajosné	36. Kovács Emese
4. Dr. Bányai Béláné	37. Kovács György
5. Bencze Károlyné	38. Kovács Imréné
6. Borbély Lászlóné	39. Kovács Istvánné
7. Bozsó Ferencné	40. Kovács Valéria
8. Böjtös Beáta	41. Kovács Géza
9. Bukta Antal Zoltán	42. Dr. Lakatos István
10. Bukta Éva	43. Dr. Lakatos Istvánné
11. Cserey Judit	44. Lakatos Péter
12. Dániel Géza	45. Leányfalusi Vilmos
13. Faragó Viktória	46. Mester József
14. Farkas Gyuláné	47. Nagy Angéla
15. Fodor Istvánné	48. Nagy Eszter
16. Fuchs Ferenc	49. Nagy Hedvig
17. Fuchs Ferencné	50. Nagy Pálné
18. Gallina Imréné	51. Dr. Nádor Ervin
19. Gallina Zsolt	52. Pécsi Sándor
20. Dr. Gárdos Béla	53. Pécsi Sándorné
21. Dr. Gárdos Béláné	54. Rakottyai Ildikó
22. Geri Emese	55. Sáfrán Károly
23. Geri Zsuzsanna	56. Dr. Spekner Dénes
24. Gyöngyösi Jánosné	57. Dr. Spekner Dénesné
25. Dr. Hajnal Lajosné	58. Szamosvölgyi Gábor
26. Herrmann János	59. Szamosvölgyi Gáborné
27. Herrmann Jánosné	60. Szebényi Béla
28. Dr. Hirsch Ottóné	61. Szebényi Béláné
29. Dr. Igazné Daraghy Ágnes	62. Szentiványi Erzsébet
30. Jakab Ferenc	63. Dr. Szőke Jánosné
31. Jakabné Csóti Csilla	64. Dr. Tamás József
32. Jónás Jánosné	65. Dr. Tamás Józsefné
33. Kiss Torma Márton	66. Tamás Lászlóné

67. Terney Dezső	72. Várnai Katalin
68. Téglás Zsuzsanna	73. Veresegyházi Attilán
69. Tóth József	74. Villányi Eszter
70. Varga Gáborné	75. Vinczellér Imre
71. Vargáné Nagy Katalin	76. Vinczellér Imréné

Forrásmunkák:

- Brockhaus Riemann: Zenei Lexikon, Budapest, 1985.
- Füssmann, Werner — Mátéka Béla: Franz Liszt. Ein Künstlerleben in Wort und Bild, Berlin, 1936.
- Gyöngyösi István: Liszt Ferenc Kalocsán, főiskolai szakdolgozat, 1983.
- Hang Ferenc: Liszt Ferenc háromszori látogatása, Szellemi Omnibus c. kiadvány, Kalocsa, 1885.
- Kovács Gyula: Liszt és Kalocsa, Kalocsa, 1936.
- Legány Dezső: Liszt Albionban, Liszt kiskönyvtár, Budapest, 1984.
- Legány Dezső: Liszt Ferenc Magyarországon 1869—1873, Budapest, 1976.
- Dr. Nádor Tamás: Liszt Ferenc életének krónikája, Budapest, 1977.
- Papp Viktor: Hozzuk haza Liszt Ferencet, Muzsika 1929/1—2.
- Prahács Margit: Franz Liszt aus ungarischen Sammlungen 1835—1886., Budapest, 1966.
- Dr. Timár Kálmán: Liszt Ferenc és Kalocsa, Kalocsa, 1936.
- Szabolcsi-Tóth: Zenei lexikon, Budapest, 1965.
- Sztára József: Liszt Ferenc Kalocsán, Muzsika 1929/1—2., Budapest.
- Új Magyar Lexikon, Budapest, 1960.

Képek jegyzéke

1. Liszt Ferenc fényképe, 1865 után.
(Fritz Luckhardt, bécsi fényképész műve, a fotóreprodukciót készítette: Rádi György)
2. Vázlatok Haynald Lajos életéből. Korabeli (1889) kiadvány. Fotóreprodukció: Gyöngyösi István.
3. Kalocsai SZELLEMI OMNIBUS, Kalocsa, 1885.
Fotóreprodukció: Gyöngyösi István.
4. Weimarból, 1885. IV. 25-én kelt Liszt levél (Haynald érsekhez) második oldala.
5. A kalocsai Főszékesegyházi Angster orgona.
Fotó: Gyöngyösi István.
6. Liszt Ferenc bejegyzése a kalocsai Érseki Kastélyban levő Streicher zongora rezonánslapján.
Másolat és fotó: Gyöngyösi István.
7. Forrai Miklós, a Liszt Ferenc Társaság főtítkára és Jandó Jenő Liszt-díjas zongoraművész a Kalocsai Csoport 1982. VII. 10-i alakuló ülésén.
(Fotó: Rádi György).
8. A Liszt Ferenc Társaság Kalocsai Csoportjának alakuló ülése. Az alapító tagok között a csoport védnökei: Dániel Géza (akkor) Művelődésügyi osztályvezető, Kovács Géza, érseki helynök.
(Fotó: Rádi György)
9. Dr. Kiss Kálmán, a LFT elnöke e levelében elvállalta a kalocsai Emlékbizottság díszelnökségét.
10. Gajáry Ödön síremléke a kalocsai temetőben.
(Fotó: Fuchs Ferenc).
11. Szendrei Imre, kalocsai származású zongoraművész. Élt 1926—1983. (lásd hátsó, belső borítón)

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	— — — — —	1
Liszt Ferenc és Kalocsa	— — — — —	2
A Liszt Ferenc Társaság Kalocsai Csoportjának tagjai	— — — — —	28
Forrásmunkák	— — — — —	30
Fényképek jegyzéke	— — — — —	31
Tartalomjegyzék	— — — — —	32

